

Komplettering av regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av beredskapslagen och 79 § i värnpliktslagen

Bakgrund

Regeringen har till riksdagen lämnat en regeringsproposition med förslag till lagar om ändring av beredskapslagen och 79 § i värnpliktslagen (RP 63/2022 rd). I propositionen föreslås det att det i beredskapslagen (1552/2011) tas in nya grunder för undantagsförhållanden vid hybridhot samt därtill hörande tilläggsbefogenheter för myndigheterna. Gränsbevakningsväsendets behov av befogenheter har också beaktats i propositionen. Propositionen behöver dock kompletteras med begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar för upprätthållande av gränssäkerheten.

Nuläge

I den gällande beredskapslagen föreskrivs det om begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar för skyddande av befolkningen (118 §). I den regeringsproposition (RP 63/2022 rd) som för närvarande behandlas av riksdagen föreslås det att det till beredskapslagen ska fogas ett nytt 17 a kap. om upprätthållande av gränssäkerheten och den allmänna ordningen och säkerheten. Det föreslås att det till kapitlet bland annat fogas en ny 122 c § om begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet. Under undantagsförhållanden som avses i 3 § 6 punkten kan rätten att vistas eller röra sig på en bestämd ort eller ett bestämt område förbjudas eller begränsas tillfälligt, för högst två veckor åt gången, genom förordning av statsrådet, till den del det är nödvändigt för att avvärja ett hot eller hantera en situation som synnerligen allvarligt och i synnerligen stor omfattning äventyrar den allmänna ordningen och säkerheten. Polisen övervakar att begränsningarna iakttas. Under undantagsförhållanden kan det vara nödvändigt att också för upprätthållandet av gränssäkerheten föreskriva begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar. Det finns behov av att foga en ny bestämmelse om detta till beredskapslagen. Genom ändringen förbättras Gränsbevakningsväsendets verksamhetsförutsättningar under undantagsförhållanden.

Föreslagna bestämmelser

17 a kap.

Upprätthållande av gränssäkerheten och den allmänna ordningen och säkerheten

122 d § (ny)

Begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar för upprätthållande av gränssäkerheten

Under undantagsförhållanden enligt 3 § 6 punkten kan rätten att vistas eller röra sig i omedelbar närhet av Finlands riksgrens förbjudas eller begränsas tillfälligt, för högst två veckor åt gången, genom förordning av statsrådet, om det är nödvändigt för att upprätthålla gränssäkerheten.

Gränsbevakningsväsendet övervakar att begränsningen iakttas.

19 kap.

Ersättningar och rättsskydd

133 §

Beredskapslagsförseelse

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

- 1) underlåter att iakttä en i 91 § föreskriven skyldighet som gäller arbetsförmedlingstvång, en i 94 § föreskriven skyldighet som gäller uppsägning eller en i 101 § 1 mom. föreskriven skyldighet som gäller arbetsvillkor,
 - 2) underlåter att fullgöra den arbetsplikt som har ålagts med stöd av 95 § eller den befolkningsskyddsplikt som ålagts med stöd av 116 § eller den skyldighet till överföring om vilken föreskrivs i 104 §,
 - 3) underlåter att fullgöra den överlåtelseplikt som ålagts med stöd av 45, 63, 78, 86, 110, 112, 113, 117, 119, 122 eller 122 b § eller den skyldighet att tillhandahålla tjänster som ålagts med stöd av 111 eller 122 a §, eller
 - 4) bryter mot ett förbud eller en begränsning som meddelats med stöd av 115, 118, 122 c **eller 122 d §** i fråga om rätten att vistas eller röra sig på ett visst ställe,
- ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för beredskapslagsförseelse dömas till böter.

Motivering

122 d §. *Begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar för upprätthållande av gränssäkerheten.* I paragrafen föreslås det sådana bestämmelser om begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar för upprätthållande av gränssäkerheten som behövs under undantagsförhållanden enligt 3 § 6 punkten. Med upprätthållande av gränssäkerheten avses enligt 2 § 6 punkten i gränsbevakningslagen (578/2005) åtgärder som vidtas i hemlandet och utomlands för att förhindra brott mot bestämmelserna om passerande av riksgränsen och den yttre gränsen, avvärja hot mot den allmänna ordningen och säkerheten i persontrafiken över gränserna, bekämpa gränsöverskridande brottslighet och garantera säkerheten vid passerande av gränsen. Genom upprätthållandet av gränssäkerheten tryggas utöver Finlands även andra EU-medlemsstaters och Schengenstaters säkerhet.

Enligt den föreslagna bestämmelsen kan rätten att vistas eller röra sig i omedelbar närhet av Finlands riksgräns förbjudas eller begränsas tillfälligt, för högst två veckor åt gången, genom förordning av statsrådet, under undantagsförhållanden enligt 3 § 6 punkten, om det är nödvändigt för att upprätthålla gränssäkerheten. En främmande stat kan genom sådana åtgärder som sträcker sig över riksgränsen försöka påverka sådant som skyddas genom upprätthållande av gränssäkerheten, så att de gränsöverskridande åtgärderna allvarligt och väsentligt äventyrar den nationella säkerheten, samhällets funktionsförmåga eller befolkningens livsbetingelser. Hotet kan riktas direkt mot Finland eller via en annan stat över den yttre eller inre gränsen. På motsvarande sätt kan ett hot riktas via eller från Finland mot en annan stat där dess konsekvenser kan vara allvarliga också med tanke på Finlands säkerhet. På grund av detta är det nödvändigt att under undantagsförhållanden enligt den föreslagna 3 § 6 punkten säkerställa statsrådets förutsättningar att genom begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar, som kompletterar tillämpningsområdet för 118 § i beredskapslagen, ansvara för att också gränssäkerheten upprätthålls.

Syftet med de föreslagna begränsningarna är att genom dem ge möjlighet att hålla en situation som hotar upprätthållandet av gränssäkerheten under kontroll eller att ta kontroll över en situation i omedelbar närhet av riksgränsen och på så sätt förhindra att allvarliga konsekvenser av situationen sprider sig till andra platser i Finland eller till andra EU- eller Schengenstater. Syftet med begränsningarna är också att skydda de personer

som befinner sig på begränsningsområdet och som är föremål för begränsningen från de faror som utgör ett hot mot dem och från betydande skada av egendom. I sista hand är syftet att förhindra att situationen utvecklas till ett i 3 § 1 och 2 punkten avsett väpnat angrepp eller annat så allvarligt angrepp att det kan jämföras med ett väpnat angrepp eller till ett betydande hot om sådana angrepp, till en i 3 § 4 punkten avsedd storolycka eller till en i 3 § 5 punkten avsedd pandemi. Förslaget är därmed kopplat till beredskapslagens syfte enligt 1 § att skydda befolkningen och att upprätthålla rättsordningen, de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt att trygga rikets territoriella integritet och självständighet.

Ett hot som synnerligen allvarligt och i synnerligen stor omfattning äventyrar upprätthållandet av gränssäkerheten kan i sådana undantagsförhållanden som avses i 3 § 6 punkten orsakas av en eller flera faktorer. Det kan exempelvis vara fråga om en situation med massinvandring, vars omfattning, utvecklingshastighet och typ överskrider Finlands förmåga att hantera den genom den lagstiftning som tillämpas under normala förhållanden. Situationen kan vara förenad med exceptionellt många personer som söker internationellt skydd, är i sårbar ställning eller vill resa in i landet men som inte uppfyller kraven för inresa, med olaglig inresa och organisering av sådan, med människohandel, med personer som i kriminellt eller terroristiskt syfte vill resa in i landet, med spridning av sjukdomar som hotar folkhälsan eller med sådan fientlig verksamhet över riksgränsen som avses i territorialövervakningslagen (755/2000). Situationen kan också vara förenad med sådan underrättelseinhämtning som riktas mot Gränsbevakningsväsendets verksamhet eller de personer som är föremål för dess verksamhet, eller med skadande av sådana objekt, material och övervaknings- och ledningssystem och sådan personal som är av mycket stor vikt för Gränsbevakningsväsendets verksamhet samt med bindande av resurser och med störning av gränskontrollen.

Enligt 49 § i gränsbevakningslagen kan en gränazon inrättas vid den yttre gränsen, om det är nödvändigt för övervakningen av gränsordningen eller för upprätthållandet av gränssäkerheten. Gränazonen kan på land sträcka sig högst tre kilometer och till havs högst fyra kilometer från riksgränsen. Gränazonen får inte fastställas så att den är bredare än vad som är nödvändigt för gränsovervakningen. Enligt 52 § i gränsbevakningslagen krävs det inom gränazonen tillstånd för vistelse och den verksamhet som föreskrivs i paragrafen. I en situation med massinvandring och särskilt med instrumentaliserad invandring eller i en annan situation med hybridpåverkan kan det vara nödvändigt att begränsa vistelse i närheten av riksgränsen för att trygga Gränsbevakningsväsendets nödvändiga verksamhet, skydda personer från faror och undvika att egendom skadas. Enligt 54 § 4 mom. i gränsbevakningslagen kan ett gränzonstillstånd för en annan person än en sådan som avses i 53 § 1 mom. 1 och 2 punkten återkallas för högst en månad åt gången när ett behov som uppstår i Finlands säkerhetspolitiska omgivning förutsätter det, om återkallandet av tillståndet är nödvändigt för upprätthållandet av gränsordningen eller gränssäkerheten. Rätten att återkalla gäller sålunda inte personer som är bosatta eller besitter en bostadsbyggnad eller fastighet i gränazonen samt deras närstående och personer som arbetar, utövar ett yrke eller bedriver näringsverksamhet eller en rörelse i gränazonen. I omfattande och exceptionella situationer kan det vara nödvändigt att tillfälligt begränsa också dessa personers vistelse.

Gränazonen är redan under normala förhållanden ett nödvändigt område för genomförande av gränskontroll genom teknisk övervakning och patrullering. Endast ett område avsett för tillståndspliktig vistelse och verksamhet förebygger att sådana händelser som äventyrar gränssäkerheten uppstår och gör det möjligt att på den finska sidan ingripa i genomförande av, försök till, organisering av och medverkan i sådan verksamhet som äventyrar gränssäkerheten, innan exempelvis olovlig gränsoverskridning har inträffat. Tillståndsplikten gör det också möjligt att snabbt skilja på lovlig och olovlig vistelse och därmed snabbt avslöja olovlig gränsoverskridning och endast rikta verksamheten på olaglig verksamhet och sådan verksamhet som kräver brådskande åtgärder. En så orörd terräng som möjligt är nödvändig med tanke på effektiv användning av

övervakningsutrustning och gränshundar samt undersökning av brott. I en situation med instrumentaliserad invandring, massinvandring eller annan hybridpåverkan ökar det antal personer som lagligt eller olagligt rör sig i gränazonen eller dess närhet betydligt och då kan det vara nödvändigt att för att trygga övervakning, gripanden och utredningsåtgärder samt säkerställa olika parterers trygghet fastställa en gränazon i närheten av riksgränsen och införa tillfälliga begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar i ett område som är större än den maximala bredd som fastställts för gränazonen.

När mängden personer som ska gripas ökar, ökar också både sannolikheten för situationer med användning av maktmedel och för deras potentiella allvar. Genom en permanent gränazon och tillfälliga begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar förhindras också att dessa situationer orsakar fara för utomstående och möjliggörs myndigheters handlingsfrihet att reda ut en situation på det mildaste och effektivaste sättet, utan att utomståendes omedelbara närvaro förvärrar situationen.

En gränazon får inte inrättas vid den inre gränsen. Vid tillfälligt återinförande av gränskontroll vid de inre gränserna enligt kodexen om Schengengränserna och 15 § i gränsbevakningslagen kan det för upprätthållande av gränssäkerheten vara nödvändigt att begränsa rörelsefriheten i riksgränsens omedelbara närhet på ett motsvarande sätt som vid den yttre gränsen. Detta accentueras särskilt i situationer då massinvandring eller andra hybridhot riktas exempelvis från Ryssland via Norge till Finland eller via Finland till en annan Schengenstat.

I gränsbevakningslagens 71 § finns det bestämmelser om begränsningar av rätten att vistas i Gränsbevakningsväsendets lokaler och områden samt vid övningar inom Gränsbevakningsväsendet. Enligt paragrafen får det genom förordning av inrikesministeriet utfärdas bestämmelser om begränsningar av eller förbud mot rätten att vistas i lokaler eller områden som Gränsbevakningsväsendet besitter, om det är nödvändigt för att förhindra fara för personer eller för att skydda en synnerligen viktig verksamhet inom Gränsbevakningsväsendet. En tillfällig begränsning av eller ett tillfälligt förbud mot rätten att vistas inom en del av ett militärt övningsområde eller en del av ett övningsområde som hänför sig till gränssäkerheten eller på en fastighet som Gränsbevakningsväsendet tagit i användning enligt 39 § 3 mom. kan för den tid övningen pågår eller fastigheten används meddelas av en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad. En person som bryter mot ett förbud eller en begränsning av rätten att vistas i den lokal eller det område som förbudet eller begränsningen gäller kan avlägsnas därifrån. Eftersom bestämmelsen endast gäller de lokaler och områden samt övningsområden som Gränsbevakningsväsendet besitter motsvarar den inte det behov av att begränsa allmän rörelse och vistelse som uppstår under undantagsförhållanden när det gäller att upprätthålla gränssäkerheten. Genom att utvidga de befogenheter som gäller begränsningarna i rörelsefriheten och vistelsebegränsningarna under sådana undantagsförhållanden som avses i 3 § 6 punkten kan till viss del också Gränsbevakningsväsendets behov av att med stöd av 39 § 3 mom. ta lokaler och områden i besittning minskas.

Den föreslagna paragrafen gör det endast möjligt att förbjuda eller begränsa rätten att vistas eller röra sig i omedelbar närhet av riksgränsen. Bestämmelsens regionala räckvidd är sålunda mer begränsad än 118 § i beredskapslagen, som har ansetts möjliggöra begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar för att avvärja en allvarlig fara som hotar människors liv eller hälsa på områden som är större än en ort (GrUB 8/2020 rd). Bestämmelsen hindrar emellertid inte att begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar exempelvis gäller hela riksgränsen eller flera delar av en den, om det kan anses vara nödvändigt med beaktande av hur allvarlig situationen är och enligt en helhetsbedömning av situationen. Den 122 c § som föreslås i beredskapslagen om begränsningar i rörelsefriheten för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet kompletterar bestämmelserna till den del som det är nödvändigt att införa begränsningar av rörelsefriheten och vistelsebegränsningar någon annanstans än i riksgränsens omedelbara närhet.

Den föreslagna paragrafen gör det möjligt att införa begränsningar av rörelsefriheten och vistelsebegränsningar endast till den del det är nödvändigt för upprätthållandet av gränssäkerheten. Bestämmelsens ordalydelse ger uttryck för kravet att styrkan i begränsningen av rörelsefriheten (ett förbud eller en mindre begränsning samt dess geografiska omfattning) ska stå i rätt proportion till de grunder på vilka rörelsefriheten inskränks. Vid tillämpningen ska den begränsning som införs alltså anpassas till det hot som ska avvärjas, så att begränsningen inte ingriper i någons rättigheter i större utsträckning eller omfattning, eller orsakar större skada än vad som är nödvändigt för att hantera eller få kontroll över situationen. I en eventuell tillämpningssituation ska även 4 § i beredskapslagen beaktas, enligt vilken de befogenheter som ingår i beredskapslagen får utövas endast på sätt som är nödvändiga för att syftet med lagen ska kunna nås och som står i rätt proportion till det mål som eftersträvas genom utövandet av befogenheterna. Vid bedömningen av nödvändigheten och proportionaliteten ska man beakta om begränsningen är nödvändig i sak och i tidsmässigt och regionalt hänseende och också granska andra regleringsalternativ som är mindre begränsande med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna (se till exempel GrUU 31/2020 rd och GrUU 14/2020 rd, s. 5). Den begränsning som avses i den föreslagna bestämmelsen kan vara till exempel en tidsmässig begränsning av rörelsefriheten som är bunden till en viss tid på dygnet.

När det bemyndigande att utfärda förordning som den föreslagna bestämmelsen möjliggör används ska man dessutom på det sätt som situationen tillåter på behörigt sätt beakta skyddet för de friheter som hör till kärnområdet för rörelsefriheten och rätten att röra sig av tvingande skäl (GrUB 8/2020 rd, GrUB 11/2020 rd). Som exempel på sådana kan det hänvisas till de undantag från tillämpningen som räknas upp i 2 § 2 och 3 mom. i statsrådets förordning om temporära begränsningar i rörelsefriheten som behövs för skyddande av befolkningen (146/2020, upphävd genom förordning 217/2020), som utfärdades med stöd av 118 § i beredskapslagen i syfte att förhindra spridning av covid-19-pandemin. Dessa omfattar bland annat vars och ens rätt att återvända till sin bostadsort och att utnyttja sin rörelsefrihet för att utöva arbete eller näringsverksamhet eller för att fullgöra en lagstadgad skyldighet. Grundlagsutskottet betonade i sin bedömning av förordningen om ibruktagning av 118 § i beredskapslagen att en inskränkning i rörelsefriheten, sådan den garanteras i 9 § i grundlagen, kan basera sig endast på exakta och noggrant avgränsade bestämmelser, och inte exempelvis på sådana omnämmanden som framgår av motiveringen (GrUB 8/2020 rd).

Sådana begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar som avses i den föreslagna paragrafen ska kunna gälla högst två veckor åt gången. Bestämmelsen är sålunda avsedd att vara inte bara regionalt, utan även tidsmässigt sett mer begränsad än befogenheten enligt 118 §. Begränsningarna ska, med beaktande av kravet på nödvändighet, inte få införas för längre tid än vad situationen nödvändigt kräver. En relativt kortvarig begränsning kan anses vara tillräcklig för att hantera sådana hot mot upprätthållandet av gränssäkerheten som avses i den föreslagna bestämmelsen. Begränsningen kan förlängas om grunderna uppfylls. När det inte längre finns några rättsliga grunder för begränsningen eller om grunderna har ändrats, ska begränsningen ändras eller förordningen upphävas (se även GrUB 8/2020 rd). Grundlagsutskottet har i sin praxis betonat statsrådets skyldighet att noga bevaka huruvida förutsättningarna för tillämpning av beredskapslagen och de befogenheter som anges i den uppfylls och vara uppmärksam på eventuella problem vid tillämpningen (GrUB 11/2020 rd).

Enligt förslaget till 2 mom. ska Gränsbevakningsväsendet övervaka att begränsningarna iakttas. Det är fråga om en förtydligande bestämmelse, med beaktande av att Gränsbevakningsväsendets grundläggande uppgifter omfattar upprätthållandet av gränssäkerheten, som är centralt för syftet med befogenheten. Den som underlåter att iaktta en begränsning i rörelsefriheten eller en vistelsebegränsning enligt den föreslagna paragrafen ska dömas för beredskapslagsförseelse enligt 133 §.

133 §. Beredskapslagsförseelse. Det föreslås att paragrafen kompletteras så att ett även underlåtelse att iakttä begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar enligt den föreslagna 122 d § ska betraktas som beredskapslagsförseelse.

Lagstiftningsordning

Det föreslås att en ny 122 d § om begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar för upprätthållande av gränssäkerheten fogas till det nya 17 a kap. i beredskapslagen. Enligt bestämmelsen kan rätten att vistas eller röra sig i omedelbar närhet av Finlands riksgrens förbjudas eller begränsas tillfälligt, under undantagsförhållanden enligt 3 § 6 punkten, för högst två veckor åt gången, genom förordning av statsrådet, om det är nödvändigt för att upprätthålla gränssäkerheten. Bestämmelsen är sålunda mer omfattande till sitt sakinnehåll än 118 § i beredskapslagen, men avgränsad till sitt geografiska och tidsmässiga tillämpningsområde.

Den föreslagna bestämmelsen är av betydelse särskilt med tanke på den rörelsefrihet som tryggas i 9 § 1 mom. i grundlagen. Enligt den har finska medborgare samt utlänningar som lagligen vistas i landet rätt att röra sig fritt inom landet och att där välja bostadsort. Enligt artikel 2 i fjärde tilläggsprotokollet till Europeiska människorättskonventionen har dessutom var och en som vistas lagligt på en stats territorium rätt till rörelsefrihet inom dess område och rätt att fritt välja bostadsort. Enligt artikel 45.1 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna har varje unionsmedborgare rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier. Grundlagsutskottet har betonat att rätten att röra sig fritt från plats till plats är ett viktigt element i individens självbestämmanderätt. Enligt grundlagsutskottet täcker 9 § 1 mom. i grundlagen rätten att inom landet röra sig mellan olika orter och inom en enskild ort. (GrUB 8/2020 rd).

Den föreslagna 122 d § gör det möjligt att införa begränsningar av rörelsefriheten och vistelsebegränsningar endast till den del det är nödvändigt för upprätthållandet av gränssäkerheten. Bestämmelsens ordalydelse ger uttryck för kravet att styrkan i begränsningen av rörelsefriheten (ett förbud eller en mindre begränsning samt dess geografiska omfattning) ska stå i rätt proportion till de grunder på vilka rörelsefriheten inskränks. I en eventuell tillämpningssituation ska även 4 § i beredskapslagen beaktas, enligt vilken de befogenheter som ingår i beredskapslagen får utövas endast på ett sådant sätt som är nödvändigt för att syftet med lagen ska kunna nås och som står i rätt proportion till det mål som eftersträvas genom utövandet av befogenheterna. Vid bedömningen av nödvändigheten och proportionaliteten ska man sålunda beakta att begränsningen är nödvändig i sak, tidsmässigt och regionalt hänseende och också granska andra regleringsalternativ som är mindre begränsande med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna (se till exempel GrUU 31/2020 rd och GrUU 14/2020 rd, s. 5). I motiveringen till den föreslagna bestämmelsen konstateras det att begränsningen också kan vara till exempel en tidsmässig begränsning av rörelsefriheten som är bunden till en viss tid på dygnet.

När det bemyndigande att utfärda förordning som den föreslagna bestämmelsen möjliggör används ska man dessutom på det sätt som situationen tillåter på behörigt sätt beakta skyddet för de friheter som hör till kärnområdet för rörelsefriheten och rätten att röra sig av tvingande skäl (GrUB 8/2020 rd, GrUB 11/2020 rd).

Som exempel på sådana kan det hänvisas till de undantag från tillämpningen som räknas upp i 2 § 2 och 3 mom. i statsrådets förordning om temporära begränsningar i rörelsefriheten som behövs för skyddande av befolkningen (146/2020, upphävd genom förordning 217/2020), som utfärdades med stöd av 118 § i beredskapslagen i syfte att förhindra spridning av covid-19-pandemin. Sådana är i synnerhet vars och ens rätt att återvända till sin bostadsort och att utnyttja sin rörelsefrihet för att utöva arbete eller näringsverksamhet eller för att fullgöra en lagstadgad skyldighet. Grundlagsutskottet betonade i sin bedömning av förordningen om ibruktagnings av 118 § i beredskapslagen att en inskränkning i rörelsefriheten, sådan den garanteras i 9 §

i grundlagen, kan basera sig endast på exakta och noggrant avgränsade bestämmelser, och inte exempelvis på sådana omnämmanden som framgår av motiveringen (GrUB 8/2020 rd).

Med tanke på regleringens proportionalitet är det dessutom av betydelse att den begränsning i rörelsefriheten och vistelsebegränsning som avses i den föreslagna 122 d § på det sätt som framgår av bestämmelsen är av tillfällig karaktär och kan gälla högst två veckor åt gången. Begränsningarna ska, med beaktande av kravet på nödvändighet, inte få införas för längre tid än vad situationen nödvändigt kräver. Uppfyllandet av förutsättningarna för tillämpning och eventuella problem vid tillämpningen ska följas upp (GrUB 11/2020 rd). När det inte längre finns några rättsliga grunder för begränsningen eller om grunderna har ändrats, ska begränsningen ändras eller förordningen upphävas (se även GrUB 8/2020 rd).

Behörig myndighet vid övervakningen av begränsningar i rörelsefriheten och vistelsebegränsningar enligt 122 d § är Gränsbevakningsväsendet, som även under undantagsförhållanden är skyldigt att noggrant följa lagen och handla i enlighet med principerna för god förvaltning.

Den föreslagna 122 d § kan, om den är avgränsad och tillämpad på det sätt som beskrivs ovan, inte anses vara problematisk i konstitutionellt hänseende.

Ibrukttagandet och tillämpningen av befogenheterna begränsas också under undantagsförhållanden enligt den föreslagna 3 § 6 punkten av kraven i 23 § i grundlagen och i 4 § i beredskapslagen på att utövandet av befogenheterna ska vara nödvändigt och proportionellt. Varje befogenhet som tas i bruk ska vara nödvändig och stå i rätt proportion till sitt syfte enligt 1 § i beredskapslagen. I enlighet med den normalitetsprincip som framgår av 4 § i beredskapslagen får befogenheterna utövas endast om situationen inte kan hanteras med myndigheternas normala befogenheter och med hjälp av vanlig lagstiftning. Dessutom måste bestämmelsernas giltighetstid begränsas till vad som är absolut nödvändigt. Ibrukttagandet och utövandet av befogenheterna ska också vara förenligt med Finlands internationella människorättsförpliktelser. Grundlagsutskottet har betonat behovet av att sätta en mycket hög tröskel för att befogenheterna enligt beredskapslagen ska kunna tas i bruk och betonat att de inte ska tas i bruk på lättvindiga grunder eller för säkerhets skull (GrUB 17/2020 rd).

Förordningar om ibrukttagning av befogenheterna i beredskapslagen ska i enlighet med beredskapslagen föreläggas riksdagen. På så sätt bedöms nödvändigheten och proportionaliteten i fråga om enskilda befogenheter ännu i dessa skeden separat i riksdagen. Grundlagsutskottet har i sin bedömning av förordningar om ibrukttagning av beredskapslagen dessutom betonat vikten av att noggrant och i realtid följa upp ibrukttagandet och utövandet av befogenheterna (GrUB 2/2020 rd).